

Beslut

**efter granskning av elevers tillgång till läroböcker och
andra läromedel i grundskolan vid Skolgårda skola F-6
i Motala kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en granskning på Skolgårda skola F-6 avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i grundskolan.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Skolinspektionen bedömer att Skolgårda skola F-6 i Motala kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom det granskade området.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Bedömningsområden
Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel. • Sammanhang, progression och ämnesintresse • Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen • Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov • Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid
Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. • Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel • Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel • Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel • Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Skolinspektionen bedömer att Skolgårda skola F-6 i Motala kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Sammanhang, progression och ämnesintresse

Granskningen visar att läroböcker och andra läromedel används för att skapa sammanhang och överblick över de ämnen och moment som eleverna läser. Därutöver visar granskningen att det finns ett medvetet arbete gällande läroböcker och andra läromedel som möjliggör progression i elevernas lärande samt bidrar till att eleverna vill lära sig mer.

I intervjuer med lärare och rektorn framkommer att de säkerställer användning av aktuella och relevanta läroböcker samt andra läromedel, anpassade efter läroplanen, för att planera och strukturera sin undervisning. I intervjuer med lärare och rektorn framgår att det finns en tradition av att arbeta med läroböcker på skolenheten och att läroböcker utgör en grund i deras undervisning även om de kompletterar med annat material. I intervjun med elever på mellanstadiet framgår att de använder läroböcker i alla teoretiska ämnen och att de arbetar aktivt med dem. Lärare, elever och rektorn uppger att läroböcker används regelbundet och dagligen. Av intervjuer med lärarna framgår att lärare har god tillgång till lärarhandledningar, som de också använder sig av för att planera och strukturera sin undervisning, vilket tillsammans med läroböckerna bidrar till sammanhang och överblick för elever.

I intervjuer med lärare framkommer att alla lärare på skolenheten arbetar utifrån grovplaneringar som säkerställer en röd tråd och en tydlig progression mellan årskurserna där läromedel fördelas strategiskt så att eleverna möter relevanta läroböcker och andra läromedel genom hela skolgången. Vid kollegiala nätverksmöten på skolenheten har lärare säkerställt vilka ämnesområden som elever möter i undervisningen i de olika årskurserna från årskurs 1–6. I intervjuer med lärare och elever framkommer att samma läroboksserier i engelska och matematik används på båda stadierna. Av intervjuer med lärare i årskurs 1–3 framgår att de i huvudsak använder läroböcker och att elever har egna exemplar av böcker i ämnena svenska, matematik och engelska från årskurs 2. På lågstadiet delar klasserna på klassuppsättningar av läroböcker i ämnet teknik samt i samhälls- och naturorienterande ämnen. Eleverna har varsin arbetsbok i samhälls- och naturorienterande ämnen samt från årskurs 3 har elever även en arbetsbok i ämnet teknik. I årskurs 4–6 berättar elever att de använder egna läroböcker och arbetsböcker i ämnena svenska, matematik, engelska, samhälls- och naturorienterande ämnen. Det finns klassuppsättningar i ämnet teknik och elever i årskurs 6 använder arbetsböcker och läroböcker med digitala komponenter i undervisningen för moderna språk.

Av lärar- och elevintervjuerna framgår att det finns ett medvetet arbete för att förmedla kunskaper, vilket bidrar till att stärka elevers ämnesintresse och lust att vilja lära sig mer. Exempelvis kan en lektion inledas med att läraren berättar om en händelse som tangerar lärobokens text, vilket lärare uppfattar väcker elevers intresse och gör det lättare för eleverna att ta till sig även längre och mer avancerade texter. I samhälls- och naturorienterande ämnen återberättar lärare ibland läroboktextens innehåll för elever innan de fortsätter att arbeta på lektionen. Ytterligare exempel är att lärare kan ta med eleverna ut för att studera trafiken i samband med att de arbetar med detta område i läroboken.

Av intervjun med rektorn framgår att de fört diskussioner på skolenheten om att utveckla elevernas läsförståelse och skrivförmåga av olika texttyper med hjälp av läroböcker. I lärarintervjuer framkommer att de inom skolenheten arbetat medvetet med en tidig form av strategier för att läsa och skriva texter efter olika genrer. Lärare uppger att i klassrummen finns bilder på karaktärer som stöd för hur elever kan läsa och skriva olika texttyper. Arbetssättet hjälper elever att veta vad de ska titta efter och hur de kan tolka det som de läser och ser i bilder i läroboken. Av intervjuerna och observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel framkommer även att eleverna har tillgång till läroböcker som särskilt tränar läsförmåga och läsförståelse.

Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen

Granskningen visar att lärare ger ändamålsenliga instruktioner till eleverna hur de ska använda läroboken eller det andra läromedlet på lektionen men också för att få ämnesöverblick och lära sig ämnesspecifika begrepp.

Lärare uppger i intervju att de ser positivt på läroböcker i undervisningen och att de presenterar läroböcker med engagemang för eleverna. När eleverna får en ny bok visar lärare innehållsförteckningen och berättar kort om vad de ska ta upp framöver i ämnet. Lärare går igenom hur lärobokens kapitel är uppbyggda. Lågstadiets lärare uppger att det löpande i undervisningen visar vad de ska göra med hjälp av projektor och en dokumentkamera innan elever arbetar vidare med sidor i läroboken. Lärare kan till exempel visa en bild och samtala med elevgruppen kring en fråga för lektionens ämnesområde. De läser sedan lärobokstexten tillsammans och lyfter kursiverade begrepp i texten för att underlätta läsförståelsen och stärka ämneskunskaperna.

Lärare uppger i intervju att till läroboken i ämnet matematik finns det tillhörande filmer och inlästa instruktioner som de använder för att förklara och ge instruktioner på ett annat sätt. Lärare uppger vidare att de läser högt i läroböcker för att repetera och att de sedan sammanfattar ämnesspecifika begrepp genom att elever får skriva sammanfattande texter. Elever på mellanstadiet uppger att deras lärare inom naturvetenskapliga ämnen ibland presenterar innehållet från läroboken i ett bildspel innan de arbetar i läroböckerna. Elever uppger även att lärare överlag tydligt visar hur de ska hitta i läroböckerna.

Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov

Granskningen visar att lärare använder nivåanpassade läroböcker och andra läromedel, vilket ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att lärarna arbetar medvetet med läromedel på olika nivåer för att möta elever där de befinner sig i sin kunskapsutveckling. På så vis stöttar de elever i behov av stöd och kan även utmana de elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling. Lärare berättar att läroböckernas lärarhandledningar för samtliga teoretiska ämnen innehåller material som de använder för att anpassa uppgifter i undervisningen. Exempelvis får elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling arbeta med fler och mer utmanande frågor till lärobokstexter inom ämnet teknik samt samhälls- och naturorienterande ämnen. I matematikämnet används läroböcker som är uppbyggda för olika nivåer, vilket gör det lätt för lärarna att individualisera efter elevers olika behov. Även inom svenskämnet finns det läroböcker som är uppbyggda för att utmana elevers olika individuella läs- och skrivförmåga på såväl låg- som mellanstadiet. Lärare använder bilder för vanliga ord som ett komplement till texter i läroböckerna för elever med svenska som andraspråk.

I intervjun med elever från mellanstadiet framkommer att lärare använder läroböckerna på ett varierande sätt så att eleverna kan utveckla kunskaper självständigt och gemensamt. Till exempel att de ibland läser texter i läroboken högt tillsammans innan de får möjlighet att arbeta vidare självständigt i ämnet. Lärare uppger att de har ett digitalt läromedel via huvudmannen som de använder i flera ämnen, bland annat i teknik. De digitala delarna används som komplement till tryckta läroböcker dels för att eleverna ska kunna fördjupa och befästa sina kunskaper ytterligare, dels för att variera mellan tryckta och digitala läromedel som passar aktuellt ämnesområde och elevers skilda behov.

Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid

Granskningen visar att eleverna har tillgång till och ges möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid, som exempelvis vid läxor och prov eller ifall eleven har varit sjuk.

Elever och lärare uppger i intervjuer att elever har tillgång till exemplar av läroböcker i samtliga teoretiska ämnen när de önskar arbeta utanför lektionstid, exempelvis om en elev varit sjuk eller vill lära sig mer. Lärare berättar att de går igenom hur läxan ska gå till under lektionstid och att hemläxor oftast består av mängdträning. Uppgifter för läxor läggs upp på skolans digitala plattform. Elever uppger att de vanligen vet vad de ska göra och att de kan fråga lärare via meddelandefunktionen på skolans digitala

plattform om något skulle vara oklart. När de arbetar med faktatexter får elever ta ut stödord eller göra tankekartor till texten, vilket övar studieteknik. Det framkommer även i intervju med lärare att det finns bra digitala komponenter till matematikläroböckernas kapitel, som används vid genomgångar. Dessa digitala genomgångar i ämnet matematik fungerar även väl som stöd för elever som arbetar hemma med läxor eller vid sjukdom.

Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.

Lärare uppger i intervju att rektorn prioriterar och fördelar medel efter behov. Bland annat har läroböcker i samhälls- och naturorienterande ämnen på lågstadiet köpts in utifrån att det saknades. Lärare berättar vidare att prioriteringar av läroböcker i övrigt har gjorts i ämnen där måluppfyllelsen behövde öka. Rektorn uppger att olika läroböcker har köpts in för att förstärka elevernas kunskapsinhämtning i ämnet svenska, exempelvis särskilda läroböcker för att träna läsförståelse. Rektorn har i ämnet matematik prioriterat läroböcker som går att skriva i för de yngre eleverna medan äldre elever skriver i ett räknehäfte vid sidan av läroboken. I lärarintervjun framkommer att rektorn även kan ge extra medel för inköp till exempelvis mer förenklade eller mer utmanande läromedel för att möta enskilda elevers behov i ett ämne om det uppstår under ett pågående läsår.

Under Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön framkommer att det finns ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel som är tillgängliga för eleverna i klassrummen. Av samtliga intervjuer framkommer att det har varit viktigt för skolenheten att skapa en enhetlighet med gemensamma målsättningar för läromedel. Exempelvis uppger lärare att läroböcker inom ämnet engelska numer är från samma serie på låg- och mellanstadiet så att det inte blir en stor omställning för elever i ämnet vid stadietbytet från årskurs 3 till årskurs 4.

Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn tar ansvar för att göra lärare delaktiga i valet av vilka läroböcker och andra läromedel som kan användas för att nå utbildningens mål.

Av intervjuer med båda lärargrupperna och rektorn framgår att inköp av läroböcker sker systematiskt och är återkommande inom skolenheten samt finns införlivat i läsårsplanen. Rektorn uppger i intervjun att lärare ser över

behoven och att rektorn är med i vissa diskussioner, som till exempel när de nyligen valde ett nytt läromedel i ämnet engelska för bägge stadierna. Inför beställningen gick lärarna igenom provexemplar av flera olika läroböcker. Därefter köptes en uppsättning in till en klass som fick pröva och se hur läroboken fungerade innan ytterligare läroböcker köptes in. Både elever och lärare var med och utvärderade läroböckerna efter provterminen. En didaktisk diskussion och överväganden av elevernas behov på skolenheten visade att den nya läroboken i engelska kunde stödja elevers skrivutveckling och tal bättre. Rektorn uppger i intervju att även huvudmannen involverat lärare i val av digitalt läromedel som huvudmannen köper in.

Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete gällande användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevers olika förutsättningar och behov.

I lärarintervjuer framkommer det att likvärdighet är ett återkommande samtalsområde där rektorn har arbetat för att stärka likvärdigheten gällande användningen av läroböcker stadiervis och mellan stadierna. Lärare uppger att de inom skolenheten arbetar utifrån planeringar som säkerställer en tydlig progression mellan årskurserna och att läroböcker fördelas strategiskt så att elever möter relevanta läromedel genom hela skolgången. Vidare framgår av lärarintervjuer och rektorsintervjun att rektorn leder lärarnas arbete med hur läroböcker kan användas för att stärka elevernas läsförståelse. Det har bland annat resulterat i att lärarna på bägge stadierna medvetet använder läroböcker för att träna elevernas läsförmåga genom att tolka och förstå olika texttyper med ett överenskommet arbetssätt med genrer. Även ett inriktat arbete pågår för att förstå texter i problemlösningstal inom matematikämnet.

Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn ser till att lärare utvärderar hur läroböcker och andra läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.

I rektorsintervjun framkommer att skolenheten gör utvärderingar med koppling till tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel. Efter en sammanslagning med annan skolenhet blev det

naturligt med en översyn av vilka läromedel respektive skolenhet tidigare använt. Rektorn organiserade gemensam mötestid vid översynen och lärare uppger i intervju att det har varit värdefullt att utbyta erfarenheter mellan skolenheterna om läroböcker och andra läromedel i samband att de format en likvärdighet inom och över stadier på skolenheten.

Lärare och rektorn uppger i intervju att matematiken är ett ämne där de har identifierat en lägre måluppfyllelse i årskurs 6 och att de därför arbetar riktat med att finna ändamålsenliga läroböcker i ämnet. Efter gemensamma utvärderingar på skolenheten har de köpt in läroböcker i samma serie för låg- och mellanstadiet i ämnet matematik för att få till en röd tråd i ämnet samt för att träna problemlösning ytterligare. I intervjuer lyfter lärare och rektorn att de tidigare, utifrån utvärderingar, har arbetat för liknande satsningar inom ämnena engelska och svenska gällande läroböcker och andra läromedel. Det resulterade i inköp av läroböcker som särskilt tränar läsförståelse inom svenska och ett mer uppdaterat material med gemensam läroboksserie inom ämnet engelska över skolans stadier.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom de granskade områdena. Granskningen avslutas därmed.

På Skolinspektionens vägnar

X Sofia Granberg

Beslutsfattare

Signerat av: Sofia Granberg

X Ann Goliath Pillola

Föredragande

Signerat av: Ann Goliath Pillola

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Maria Hermansson deltagit.

Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.¹ Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande²:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.³

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.⁴ I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Lärare ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁵

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

¹ Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

² 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

³ 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

⁴ Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

⁵ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁶

⁶ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Skolgårda skola F-6 den 13 november 2025. Besöket genomfördes av utredarna Ann Goliath-Pillóla och Maria Hermansson.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Motala kommun med förskoleklass och grundskola för årskurserna 1–6. Förskoleklass har inte ingått i granskningen. På skolenheten går ca 374 elever i årskurserna 1–6.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- Två gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektorn och biträdande rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.	Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel i undervisningen på ett sätt som skapar överblick och sammanhang i ämnet.	Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel på ett sätt som ger eleverna möjlighet till progression samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer.	Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel för att utveckla elevernas läsförståelse.	Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.
Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen.	Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.
Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov.	
Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.	